

2. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: Навч. посіб. / Н. П. Волкова. – К.: «Академія», 2006. – 256 с.

3. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн. / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко / За ред. О.І. Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.

Коваль І.Г.

студент;

Буяло Т.Є.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

РЕАЛІЗАЦІЯ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У КУРСІ ГЕОГРАФІЇ 8 КЛАСУ

Сьогоднішній день характеризується реформуванням середньої освіти. Світ побачила концепція змін «Нова українська школа», метою якої є якісна перебудова системи навчання школярів у контексті компетентнісної парадигми, зміни статусу і ролі учителя, впровадження сучасних технологій та методик навчання.

У концептуальних засадах реформування середньої школи зазначається, що у сучасному складному світі дитині недостатньо дати лише знання. Важливо навчити користуватися ними. Знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці [3, с. 10].

Серед 10 основних компетентностей, задекларованих концептуальними засадами, є: компетентність у природничих науках і технологіях. Ця компетентність передбачає наукове розуміння природи і сучасних технологій, а також здатність застосовувати його в практичній діяльності. Уміння застосовувати науковий метод, спостерігати, аналізувати, формулювати гіпотези, збирати дані, проводити експерименти, аналізувати результати.

Ще однією важливою компетентністю є екологічна грамотність і здорове життя. Вона передбачає сформованість уміння розумно та раціонально користуватися природними ресурсами в рамках сталого розвитку, усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя і здоров'я людини, здатність і бажання дотримуватися здорового способу життя [3, с. 11-12].

На нашу думку, одним із шляхів формування і розвитку цих компетентностей у школярів є реалізація у процесі вивчення природничих та інших дисциплін міжпредметних зв'язків. Міжпредметні зв'язки – це вираження фактичних зв'язків, що встановлюються в

процесі навчання або в свідомості учня, між різними навчальними предметами. Лише міжпредметні зв'язки пов'язують всі властивості кожного компоненту природи в єдине ціле. Тільки використання системних знань про навколишній світ сприяє розумінню об'єктів та явищ і формує раціональну діяльність людини у ньому.

Важко назвати інший предмет, який володів би таким широким, як географія, діапазоном міжпредметних зв'язків. Встановлення міжпредметних зв'язків у шкільному курсі географії сприяє більш повному засвоєнню знань, формуванню наукових понять і законів, формуванню світогляду, розуміння взаємозв'язку явищ у природі і суспільстві. Це має і значне виховне значення.

Крім того, міжпредметні зв'язки сприяють підвищенню наукового рівня знань учнів, розвитку логічного мислення та творчих здібностей. Використовуючи процес інтеграції наук у шкільному навчанні, що реалізується через міжпредметні зв'язки, можна досягти наступних результатів:

- знання набувають якості системності;
- уміння стають узагальненими, сприяють комплексному застосуванню знань, їх синтезу, переносу ідей і методів з однієї науки в іншу, що лежить в основі творчого підходу до наукової, художньої діяльності людини в сучасних умовах і є базою для формування і розвитку ключових компетентностей учнів;
- більш ефективно формуються переконання школярів, і досягається всебічний розвиток особистості; сприяє оптимізації, інтенсифікації навчальної та педагогічної діяльності.

Реалізація міжпредметних зв'язків усуває дублювання у вивченні матеріалу, заощаджує час і створює сприятливі умови для формування загальнонавчальних умінь і навичок учнів, підвищує ефективність практичної спрямованості навчання.

Проблемі міжпредметних зв'язків приділялась увага багатьох вітчизняних і зарубіжних учених: М.С. Антонова, Р.К. Аббасова, М.О. Данилова, Л.Г. Кулагіної, В.М. Максимової, Є.І. Монозон, І.Г. Огородникова, О.Я. Савченко, М.О. Сорокіної, С.В. Тадіяна, Т.М. Третьякової, В.М. Федорової, О.Ю. Шмідт, Г.К. Юркова та інших.

За хронологічним фактором учені розрізняють такі види міжпредметних зв'язків:

1) попередні зв'язки визначаються навчальною інформацією двох або більше предметів та проявляються в обмежених, але послідовних періодах навчального року;

2) супутні зв'язки визначаються інформацією двох і більше навчальних предметів, що діють в одні і ті ж синхронні періоди навчального часу (семестру, півсеместру);

3) перспективні зв'язки визначаються як зв'язки, що обумовлені навчальною інформацією двох або більше навчальних дисциплін, які

діють на протязі тривалого періоду навчального часу (два, три і більше років) [1].

При реалізації міжпредметних зв'язків на уроках географії спостерігається тісний зв'язок між рівнем інтересу до предмета, широтою і успішністю використання знань з нього. Учні приваблюють нові відомості з додаткових джерел інформації, знаходять оригінальні способи їх аналізу і зв'язку з програмним матеріалом. Відсутність стійких предметних інтересів і знань позбавляє учня основи в «міжпредметній» діяльності, викликаючи часом негативне ставлення до неї.

Зміст, обсяг, час і способи використання знань з інших предметів можна визначити тільки на основі планування. Для цього необхідно ретельне вивчення навчальних програм і матеріалу підручників суміжних предметів.

Встановлюючи міжпредметні зв'язки вчитель повинен добре знати переваги кожного методу навчання і в залежності від навчальної теми застосовувати найефективніші з них.

Під час встановлення попередніх міжпредметних зв'язків і також супутніх доцільно застосовувати словесні методи навчання. Вони активізують розумову діяльність учнів, сприяють швидкому встановленню внутрішнього зв'язку нових знань з цими знаннями, які учень вже має, переходу від відомого до невідомого. Під час встановлення супутніх і перспективних міжпредметних зв'язків, доцільно використовувати проблемні методи навчання та такі способи діяльності, як: робота з планами місцевості, картами, таблицями, графіками, схемами, різними іншими засобами наочності, приладами та інструментами. Учні, використовуючи сформовані знання, здійснюють аналіз об'єктів і явищ, що вивчаються, а також порівняння і абстрагування [2].

Також, важливо визначити місце реалізації міжпредметних зв'язків в структурі уроку. Як найбільш ефективніший спосіб, міжпредметні зв'язки можуть включатися в урок у вигляді фрагмента, окремого етапу уроку, на якому вирішується певна пізнавальна задача, що вимагає залучення знань з інших предметів. Завдання та інформація міжпредметного змісту може бути використана практично на будь-яких етапах уроку.

Іноді навчальний матеріал окремих тем уроків того чи іншого курсу виявляється настільки тісно пов'язаним з навчальним матеріалом іншого предмета, що виникає потреба в здійсненні міжпредметних зв'язків протягом всього уроку.

Наведемо приклади використання завдань та інформації міжпредметного змісту на різних етапах уроків географії 8 класу [4].

На уроці «Тваринний світ на території України» на етапі актуалізації опорних знань учням пропонується пригадати інформацію з курсу біології 7 класу та дати відповіді на наступні питання: 1) назвіть відомі вам тварини, які зустрічаються на території України; 2) які середовища

існування заселяють названі вами тварини; 3) до яких класів та типів належать перераховані вами тварини; 4) як людина впливає на тваринний світ? 5) назвіть відомі вам природоохоронні території України. Всі ці питання розглядалися у курсі біології 7 класу і матеріал розширюється та поглиблюється на уроці географії у 8 класі.

Взаємозв'язок географії, хімії та екології встановлюємо на уроці «Фізико-географічна характеристика природного комплексу Чорного моря. Проблеми використання і охорони його вод». При поясненні нового матеріалу учитель наводить інформацію географічного та екологічного характеру, спирається на знання складу хімічних речовин, що забруднюють воду Чорного моря. Також використовуються знання про вміст розчиненої речовини у розчині, що вивчаються у курсі хімії 7 класу. Провідним методом навчання тут виступає розповідь з елементами бесіди.

На уроці «Рослинність України» на етапі узагальнення і систематизації знань учням пропонується використати свої знання з географії та біології та скласти кросворд, ребус та сенкан про різноманітність рослин України, Зелену та Червону книги України.

Таким чином, систематична реалізація на уроках міжпредметних зв'язків сприятиме формуванню системи знань та розвитку ключових загальнонавчальних компетентностей учнів.

Список використаних джерел:

1. Кобернік С.Г. Методика навчання географії в ЗНЗ / С.Г. Кобернік, Р.Р. Коваленко. – К.: Навчальна книга, 2005. – 319 с.
2. Корнєєв В.П. Проблемне навчання географії / В.П. Корнєєв, О.В. Корнєєв, Л.І. Круглик, О.М. Топузов – Х. : Вид. група «Основа». – 96 с.
3. Концепція нової української школи <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczyia.html>
4. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів: Географія. 6-9 класи [Електронний ресурс] // МОН. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>.